

דבר הלכה

במה חדשית לפסקים עיונים ונושאים אקטואליים שנתבררו בין כתלי בתני ההוראה
בנשיאות רבינו הגדול פוסק הדור מרן הגר"ג קרליץ שליט"א
גליון מס' 6 * סיון תשע"ד

ר"ל ע"י מכון ההלכה וההוראה ת.ד. 364 ב"ב * פקס להערות: 0722-722-352 * אימייל: A0722152222@Gmail.com

בגליון זה: דעת רבינו מרן שליט"א בדין לימוד תורה לתלמיד שאינו הגון ואי יש לפני עוור במה שמלמד בלא ברכות התורה • בדין צירוף חלה, בעיסה שעתיד לחלקה ולעשות חציה חלבי • מדיני אמירת לשמה במצוות • דין סחיטת לימון ביום טוב • ידיעות נחוצות: שיעורי שביעית

רבינו הגדול מרן הגאב"ד שליט"א

לימוד תורה לתלמיד שאינו הגון, ואם יש לפני ע"ב במה שמלמד בלא ברכת התורה

ונראה שלא שייך בזה לפני עור, דאטו מי שלא מברך על אכילת מצה אסור לתת לו לאכול מצה כדי שלא יעבור על דברי חכמים שאמרו לברך [ועובר על דין "ערום לא יתרום"], ואף שבברכת התורה זה חמור יותר מפני שהיא ברכה דאורייתא, אבל גם בזה גדר האיסור ללמוד בלי ברכה הוא מפני ביטול בידים של מצות ברכה, אבל מי שאנוס ולא יכול לברך ילמד בלא ברכה, דמה שאינו יכול לקיים מצות ברכה אינו סיבה לבטל מצות תלמוד תורה, וה"ה במי שאינו שומר תומ"צ ובמצבו כעת אי אפשר ללמד אותו לברך, אין זה סיבה לבטל ממנו לימוד תורה עצמה עד שיחזירו למוטב.

ועוד טעם יש לומר שאין לאסור משום לפני עור, דלימוד תורה אינו מכשול אלא הצלה, וסוף סוף לימוד זה אינו מכשול לפניו אלא הצלתו, ולא שייך בזה לפני עור לא תתן מכשול.

בגמ' בחולין דף קל"ג ע"א אמר רב יהודה אמר רב כל השונה לתלמיד שאינו הגון נופל בגיהנם, ועוד איתא שם בגמ' אמר רב זירא אמר רב כל השונה לתלמיד שאינו הגון כזורק אבן למרקוליס.

ודין זה נפסק ברמב"ם פ"ד מהל' ת"ת הל' א' ובשו"ע יו"ד רמ"ו ז' שאסור ללמד תורה לתלמיד שאינו הגון.

והנה בזמנינו שמצויים רבים מישראל שעדיין אינם שומרים תורה ומצוות רח"ל, ורוצים ללמד תורה כדי שהמאור שבה יחזירם למוטב, יש לדון אם הדבר מותר. ונראה שאם באמת המטרה היא כדי שעיי"ז יחזירם למוטב ויעשו 'תלמיד הגון' יש להתיר, אבל סתם ללמד חכמת התורה למי שאינו הגון אין היתר.

ויש לדון האם יש לחוש משום לפני עור כשמלמד תורה בלי שבירכו ברכת התורה.

מזרינו הגאון רבי שבה צבי רזנבלט שליט"א

בדין צירוף חלה, בעיסה שעתיד לחלקה ולעשות חציה חלבי

חלה בלא ברכה בשביל הספק. הרי דמבואר בתוס' דשייך לפטור דע"מ לחלקה גם באדם אחד. ועי"ש בפת"ש שהביאו חילוקים שכתבו האחרונים.

ג. ובחזו"א סי' קצ"ה סק"ג כתב ליישב, דהעושה ע"מ לחלקה דפטור היינו דווקא באופן שמקפיד על העיסות לאחר שחילקם שלא יתערבו וינשכו זה בזה, וקפידא כזו יכול להיות בב' נשים וגם באשה אחת אם דעתה למשוך מקצתם בשמן וביצים ומקצתם שלא למשוך, אבל באופן שאינו מקפיד על נשיכתם מצטרפות העיסות לשיעור חלה, דאע"ג דכל שבדעתו לחלקם חשיבי ב' עיסות מ"מ לא גרע מב' עיסות הנשוכות זו בזו דכל שאינו מקפיד על עירובן מצטרפות לשיעור. ולפי דברי החזו"א אין חילוק בין מה שכתב בשו"ע סעי' א' דב' עיסות שמקפידים שלא יתערבו אינן מצטרפות לבין עיסה אחת שעומדת ליחלק ושוב יקפיד שלא יצטרפו החלקים דגם זה נקרא ע"מ לחלק.

ד. ומשמע דכל האחרונים שלא יישבו את דברי התוס' כהחזו"א לא ס"ל האי סברא, וסברי דדוקא אם עשה ב' עיסות מתחילה באופן שמקפיד לא מצטרפי, אבל אם עשה עיסה אחת ועומד לחלקה אין נ"מ אם יקפיד אח"כ, ולפי"ז בנדון דידן אם מוסיפים את החמאה או תבלין אחר בחלק מהעיסה לאחר לישה, לפי החזו"א אכן מיקרי ע"מ לחלק ופטור, אמנם לכאורה שאר האחרונים לא ס"ל הכי. וגם לפי החזו"א שפי' כך דברי התוס', הא בתוס' נמי מבואר דצריך להפריש בלא ברכה, וא"כ יהיה חייב להפריש רק בלי ברכה.

ה. אך באמת צ"ע מה החילוק בזה, הא אם ב' עיסות באחד יש כרכום ובאחד אין כרכום השינוי הזה מחשבו לב' עיסות, אמאי לא ייחשב ע"מ לחלק כשכונתו לחלק למצב שנקרא שני עיסות. ואפשר שמטעם אחר לא פי' כהחזו"א, דאה"נ ע"מ לחלק לב' עיסות נחשב לע"מ לחלק הפוטר

א. מבואר במ"ב סי' תצ"ד ס"ק ט"ו שנהגו בשבועות לאפות לחם עם חמאה. וצ"ע לגבי צירוף חלה, דהנה מבואר בשו"ע יו"ד סי' שכ"ו סעי' א' דאם הי' מקפיד שלא תגע עיסה זו בזו ולא תתערב אפי' היו מין אחד [דהיינו שניהם חיטים או שעורים] אין מצטרפות, ואם האחת פת קיבר והאחת פת נאה אפי' הן של אדם אחד מסתמא מקפיד ואינו מצטרף, וברמ"א הוסיף דאף אם באחת יש כרכום ובשני אין כרכום לא מצטרפי. ולפי"ז ברור שאם עשה שתי עיסות באחת חמאה ובשניה בלא חמאה אין מצטרפות לשיעור חלה. אך צ"ע מה הדין כשלשים עיסה אחת ואח"כ מחלקים אותה ומכניסים באחד חמאה לפני האפיה אי חייב בחלה.

ב. ובשו"ע שם סעי' ב', נחתום שעשה עיסה לעשותה שאור לחלקה חייבת בחלה, שאם לא תמכר יעשנה פת, אבל שאר אדם העושה עיסה לחלקה בצק פטור. ומקור הדברים במשנה פ"ק דחלה מ"ז ובירושלמי שם. וכתב בפ"ת ס"ק ב' שכתבו הלבוש והדרישה והב"ח דדוקא אם רוצה לחלקה לאנשים הרבה, אבל בשביל שהוא מחלק לעצמו לא מיקרי עושה לחלק. וכ"כ הש"ך והגר"א. וכתבו כן ליישב מנהגינו שנוהגות הנשים בע"ש ללוש רק שיעור חלה ונוטלים חלה ומברכים אף דדעתם לחלק ללחמים שאין בהם שיעור חלה, משום שלא הוי לחלקה לאנשים הרבה.

וכתב עוד בפ"ת בשם תשובת בית אפרים ותפל"מ ומעדני מלך, שהקשו מהא דתוס' ברכות ל"ח וש"פ דמשמע בלא ס"ל הא דבאיש אחד אין פטור של ע"מ לחלק, שכתבו שם ל"ח ע"א ד"ה לחם דר' יחיאל היה מסופק אם וירמשייש חייבין בחלה משום עושה עיסתו בצק ע"מ לחלקה פטורה מן החלה דלית בהו שיעורא, כהא גם וירמשייש נמי פעמים מחלקן שאין משימין שיעור חלה בקדירה אחת, אך היה מצריך ליטול

העיסה לכו"ע מיפטר דמיקרי ע"מ לחלק. וגם התוס' שנסתפקו בזה הוא משום שלא הוסיף בגוף העיסה. וצ"ע למעשה.

ואי נימא דבעירב בגוף העיסה ודאי פוטר ורק בהוסיף מבחוץ פליגי וצריך להפריש בלא ברכה, עדיין יש מקום לדון בממלא חלק מהעיסה במוליאתא אי הוי כהוספה בגוף העיסה ומיפטר או כהוספה חיצונית ומפריש בלא ברכה.

ואם מילא את כולם באותו סוג מלוי אף דמקפיד על תערובתן לא מיקרי שני מינים, ולכך גם החזו"א דיבר בצירור שטח שמן או ביצים על חלק מהם, דאם טח על כולם שמן או על כולם ביצים אף דמקפיד על עירובן אין זה שני מינים.

מן החלה, מיהו ה"מ כשאחר החלוקה יערב בגוף העיסה תבלין שע"ז העיסה תתחלק לב' סוגי עיסות, אבל אם טח שמן וביצים [שזה הדוגמא שהביא החזו"א] שהגורם לקפידא הוא מצד שמוסיף דבר חיצוני על העיסה, אין העיסה מקבלת שם ב' עיסות ושפיר מצטרפי. והא דלא פי' דברי התוס' בעירב דבר בעיסה, משום דבתוס' מיירו בעיסה אחת שחילקה ולא הוסיף לה בתוך העיסה כלום ורק הבישול בשתי הקדירות שינה הטעם ע"י תבלינים שאינם מעורבים בגוף העיסה וזה ס"ל לאחרונים דלא מהני כדי לתת לעיסות שם של ב' מינים, אבל בעירב בגוף העיסה מודו דמיפטר.

ו. ולפי"ז כל שהוסיף חמאה או תבלין בגוף

הגאון רבי ישראל ויזל שליט"א

דומ"צ בבית הדין ורב קהילת הניכי הישיבות שיכון חזו"א בני ברק

מדיני אמירה לשמה במצוות

אמנם באמירה של הרי את מקודשת לי בקידושין, סתם השו"ע (אבה"ע ס' כ"ז) ולא כתב שלא יהיה הפסק בין האמירה למעשה הקידושין. ושם בס' כ"ח (סע' ט"ו) איתא, אמר לה התקדשי לי בשכר מלאכה זו שאעשה עמך ועשה, שלמ"ד אינה לשכירות אלא לבסוף מקודשת. והט"ז (ס"ק כ"ז) הביא שתוס' רי"ד (קידושין מ"ח) כתבו שהמקדש צריך לומר בשעת הנתינה הרי את מקודשת לי בשכר הכלי זה. והט"ז חלק עליו וכתב שאין צריך לומר כלום - דבודאי על אמירה ראשונה סמוך אף שיש הפסק ביניהם כיון שיש אמירה בפירוש. וכן דעת הב"ש שם ס"ק ל"ט וחיזק את דבריו בהמשך (ס' כ"ט סע' ב').

ונראה שההבדל בין שני הענינים הוא, כי נוסח הברכה הוא כללי ולא מתיחס למעשה שבא אח"כ, ולכן צריך שלא יהיה הפסק בין הברכה למעשה כדי שיהיה קשר ביניהם, כמו שכתבו הפוסקים שצריך שיהיה לברכה על מה לחול (ע' מ"ב ס' ק"מ ס"ק ו') אבל אם האמירה היא בצורה

הסמיכות של אמירת לשמה לתחילת המעשה

בדין עשית ציצית איתא בשו"ע (ס' י"א סע' ב') שיאמר בתחלת הטווי שהוא עושה כן לשם ציצית. וכן הוא בהרבה הלכות של לשמה, כגון כתיבת תפילין וס"ת ועיבוד עורות לתפילין וס"ת ומצות.

ומבואר בפוסקים שצריך אמירה דוקא, כיון שנסתפקו הראשונים (ע' רא"ש בהל' ס"ת, הובא בב"י יו"ד ריש ס' רע"א) אם דין לשמה הוי כדין פיגול שצריך דוקא דיבור או כדין תרומה שניטלת במחשבה.

ויש לעיין כמה צריך להסמיך את האמירה שעושה לשמה לתחילת המעשה.

בברכות הנהנין איתא בשו"ע (ס' קס"ז סע' ו') שיסמיך את המעשה לברכה ולא יפסיק אפילו תכ"ד, ואם שח אפילו תיבה אחת הוי הפסק. וכן הוא גם בברכות המצות (כמבואר במ"ב ס' ק"מ ס"ק ו')

כונת לשמה תוך כדי העשיה

כתב המ"ב (ס' י"א ס"ק ה) שאם אמר בתחילה שעושה לשמה, די בזה אפילו ליומא אחרא. ומבואר שמהני אע"פ שיש הפסק גדול בין חלקי העשיה. וכש"כ אם אמר בפירוש כל הטויה שיטוה יהיה לשם ציצית, כמבואר בביה"ל (שם ד"ה שיאמר).

אמנם המ"ב (ס' ל"ב ס"ק צ"ב) לענין ד' פרשיות שבתפילין כתב בענין כתיבת תפילין, שתחילת כל הפרשיות יאמר אני כותב פרשיות אלו לשם וכו' ומהני זה מדינא אפילו אם הפסיק בין הפרשיות אך מכל מקום טוב יותר שיאמר תחילת כל פרשה וכו'.

ונראה הטעם, כמו שכתב הפתחי תשובה אבהע"ז ס' קל"א (אות ד') דהא פשיטא שאף שלומר בפיו שכותבו לשמה אין צריך רק בתחילת הכתיבה אבל במחשבתו צריך שיהיה בכל כתיבת הגט שכותבו לשמו ולשמה כמבואר בכל הפוסקים, עכ"ל. והביא ראיה ממש"כ הרמ"א (שם) שלא יכתוב בסירוגין, וכן בהל' תפילין (ס' ל"ב סעיף י"ט) שלא ינמנם.

ויש לעיין למה צריך שיהיה במחשבתו בכל הכתיבה שכותבו לשמו לאחר שכבר אמר בתחילה. ואולי משום ליתא דקרבנות דאיתא בזבחים (מ"ו ע"ב) שצריך לחשוב בקרבנות לשם ששה דברים אע"פ שסמתא לשמה, וכתבו התוס' (זבחים ב' ע"ב ד"ה קיימי) שלפחות יחשוב בלבו (ובקורן אורה בהקדמה לזבחים כתב דהוי דרבנן).

ונראה, שלא צריך שיהיה במחשבתו בפועל כל הזמן, אלא שיהא קבוע בדעתו שהוא עוסק במצוה המסוימת, וזה דרגה קרובה למחשבה בפועל. ולכן אם הפסיק בכתיבה טוב לומר שוב כדי לחדש את הקביעות בדעתו שהוא עושה לשמה.

ולפי זה, מה שכתב המ"ב בטוית ציצית שמהני אמירת לשמה גם ליום אחר, מ"מ ראוי שיאמר

של גילוי דעת ברורה על המעשה שעומד לעשות, הוא מתיחס אל המעשה גם אם יש הפסק גדול ביניהם. ובקידושין הוא אומר מפורש שמקדש אותה בשכר המלאכה שיעשה.

ונראה, שאמירת לשמה עדיף מהאמירה של קידושין, וגם התוס' רי"ד הנ"ל יסכים שמהני גם אם אמר זמן רב לפני המעשה. דהאמירה של קידושין נוגעת לאחרים, הן לאשה שתבין שרצונו לקדשה והן לעדים שצריכים להעיד על מעשה הקידושין. ולכן סובר התוס' רי"ד שצריך לגלות את דעתו שוב בשעת הנתינה. אבל אמירה של לשמה נוגעת רק אל העושה, ובכה"ג כתב החזו"א (דמאי ס' ט"ו ס"ק ה') ז"ל, בתרומות ומעשרות אין צריך עסוקים באותו ענין. דבגיטין וקדושין דברים שבלב אינם דברים וצריך אומדנא דמוכח לכל העולם, ואם אין עסוקים באותו ענין אין כאן ידיעה בעולם. אבל בתרומ"ע דסגי במחשבה, כל שחשב להפריש תרומ"ע הוי כעסוקים באותו ענין, עכ"ל. ואע"פ שגם בלשמה צריך אמירה בפה, מ"מ עיקרו הוי גלוי דעת, דגם בפיגול עיקרו במחשבה כדכתיב לא יחשב, אלא שצריך גמירות דעת יותר גדולה ולכן צריך שיוציא בפיו. ולכן מהני כל זמן שהוא יודע שאמירתו מתיחסת אל המעשה שאח"כ.

ונראה שכל זה אם אומר דיבור שמתיחס אל המעשה שעומד לעשות, כגון שאומר "הריני כותב לשם קדושת תפילין", וכש"כ אם אמר כל מה שאני עושה בעסק המצוה היום יהיה לשם וכו'. אבל אם אומר רק "לשם מצות ציצית", שהדיבור לא מתיחס בבירור למעשה שעומד לעשות, דינו כמו בברכה וצריך שלא יהיה הפסק בין האמירה לתחילה המעשה. וזה נראה שנכלל בדקדוק לשון השו"ע (ריש ס' י"א) שכתב - שיאמר בתחילת הטווי שהוא עושה כן לשם ציצית. ומשמע במ"ב (ס"ק ה' ובה"ל שם) שלא אמר בפירוש שעושה את כל הטויה לשמה. ולכן צריך שיאמר דוקא בתחילת הטויה ולא לפני כן.

בתחילת כל יום שעושה לשם ציצית, כיון שהפסיק בינתיים.

ולפי זה נראה, שאע"פ שמעיקר הדין מהני אם אמר הריני כותב את התפילין לשם קדושת תפילין הרבה זמן לפני תחילה העשיה, מ"מ ראוי להסמיך את האמירה לעשיה, ואם אמר לפני הרבה זמן, לחזור על זה סמוך לתחילת העשיה.

תיקון לאחר שגמר את המעשה

כתב בברכי יוסף (יו"ד ס' רע"ד) שמה שאיתא בשו"ע שהאמירה של הסופר שהוא כותב את הס"ת לשם קדושת ס"ת ומהני לכל הספר, מ"מ המגיה אח"כ שורה או יותר צריך שיכוון גם הוא מחדש לשם קדושה ולא סגי במה שאמר סופר הראשון עכ"ל.

ויש לעיין, למה לא מהני מה שאמר שהוא כותב את הספר לשם ס"ת שמהני גם אם כותב את הספר הרבה זמן. ויש לומר שאמירתו מהני רק עד שיגמור לכתוב, אבל לאחר שגמר הסיח את

דעתו והתיקון לאחר שגמר הוי מילתא אחריתא. אמנם בקסת הסופר (ס' ד' אות ג') העתיק את ההלכה הזו שמייירי באופן שסופר אחר עשה את התיקון. וכן משמע הלשון של הברכ"י שכתב "המגיה.. גם הוא". ונראה מזה שאם אותו הסופר עשה את התיקון לא צריך לומר שוב לשמה, כיון שדעתו על כל העסק בספר הזה.

ונראה שכל זה מייירי באמר ספר זה אני כותב לשם קדושת ספר תורה, כדאיתא בשו"ע שם, שמתיחס לכתובה כל הספר. אבל אם אמר בתחילת הכתיבה בסתם "לשם קדושת ס"ת" ואח"כ צריך תיקון, יצטרך גם אותו סופר לומר שוב לשם קדושת ס"ת, כיון שזה מהני רק מדין דכל העושה על דעת ראשונה עושה, כמש"כ המ"ב (ס' י"א ס"ק ה') ומסתברא שזה מהני רק כל זמן שעוסק בכתיבת הספר ואחרי שגמר את הכתיבה שוב אין את הסברא של על דעת ראשונה עושה.

מסקנת הדברים

א. אם אומר דיבור מפורש שמה שיעשה בעסק המצוה הוא לשם מצות וכו' מהני גם אם אמר הרבה זמן לפני תחילת העשיה.

ב. אם אמר בסתם "לשם מצות וכו'" מהני רק אם אמר תיכף לתחילת העשיה.

ג. ראוי שיהא במחשבתו כל הזמן על עשית המצוה לשמה.

ד. לכן, גם אם אומר דיבור מפורש (כדלעיל אות א') ראוי שיסמיך את האמירה לתחילת העשיה.

ה. וכן, אם הפסיק באמצע העשיה ראוי שיחזור ויאמר לשם מצות וכו'.

ו. אם אמר שכותב את הספר לשם קדושת ס"ת וכד' ולאחר שגמר יש צורך לחזור ולתקן, אם הסופר שכתב את הספר מתקן אותו מהני מה שאמר בתחילת הכתיבה, ואינו צריך לחזור ולומר לשם קדושת ס"ת. אבל סופר אחר שמתקן צריך לומר לשם קדושת ס"ת.

ז. אמנם אם הסופר אמר בתחילת הכתיבה רק "לשם קדושת ס"ת" ותו לא, צריך לומר שוב בשעת התיקון שהוא כותב לשמה.

הגאון רבי יוסף ליברמן שליט"א

מו"צ בכית ההוראה ורכ קהילת "בית תפילה" קרית הרצוג ב"ב.

בענין סחיטת לימון ביו"ט

ביו"ט להוציא מהם חלב כי אפשר לעשות בעיו"ט אף שמפיג טעם קצת ע"כ, ואע"ג דבשאר מאכלים אם מפיג טעם קצת שרי הכא דומה לסחיטת פרי, ואע"פ שאינו דומה כלל דהתם הלחלוחית אגור בתוכו אבל השקדים יבשים הם ומרוב דכיתם נסחט המרק מ"מ בל' בני אדם שם חלב עליהם ודומה לסחיטת פרי לעשות משקה ואסור עכ"ל. הרי החמירו בדיכת שקדים מפני שדמי לסחיטת פרי אעפ"י שבודאי אינו דומה לסחיטת זיתים וענבים אלא לסחיטת שאר פירות, ובע"כ דכל סחיטה אסורה ואף גזרינן לאסור דיכת השקדים אטו סחיטת פירות. אמנם טעמא בעי כנ"ל מ"ש מטחינה דאף שטחינת תבואה אסורה מה"ת א"ה דיכת מלח ותבלין מותר מפני שאינה נעשית כדרך טחינת תבואה, וה"נ סחיטת שאר פירות לא נעשית כדרך זו"ע וצ"ע למה אסורה סחיטה בכל אופן.

ג) ונראה דכיון דתותים ורמונים אין דרכן לסחוט למשקין ובסתמא עומדים לאכילה לכן א"א לדון דסחיטתם הויא מלאכת אוכ"נ דהא בעצם אין דרכם לסחוט למשקין וכל איסורם אטו זיתים וענבים ממילא כיון שסחיטת זיתים וענבים נסחטים להרבה ימים ואסורה ביו"ט לכן גם סחיטת תותים ורמונים אסורה. ודומה לזה מצינו ביבמות קי"ד א' לענין לינוק חלב מבהמה ביו"ט במקום צער ואיתא בגמ' דמותר. כיון דהוי מפרק כלאחר יד דאין הדרך לאדם לינוק מבהמה עיי"ש. ומבואר דבלא"ה אסור וצ"ע דהוי מלאכת אוכ"נ כיון דעושהו ליומו, רק נראה כנ"ל דמלאכת אוכ"נ המותרת היא רק סוג מלאכה שרגילה באוכ"נ אבל מעשה שאין רגילות לעשותה ואסורה אטו אופנים הרגילים הוי דין המעשה כאופנים הרגילים, ולכן אף שיניקת בהמה לא נעשה להרבה ימים, כיון דהיא כלאחר יד ועיקר מלאכת חליבה נעשית לצורך אכילת

שאלה: האם מותר לסחוט לימון לתוך תה ביו"ט. תשובה: א) איתא בשו"ע סי' תצ"ה ס"ב קצירה וטחינה ובצירה וסחיטה וצידה אע"פ שהם מלאכת אוכל נפש אסרום חכמים ע"כ. וכתב המשנ"ב בס"ק י"ד וסחיטה ר"ל לסחוט הפירות "להוציא מהן שמנן ויינן לאכילה ביו"ט". ויל"ע אם דברי המשנ"ב הם בדוקא דהאיסור סחיטה ביו"ט הוא רק על זיתים וענבים או דלאו דוקא וכל סחיטה אסורה ביו"ט, ובפשוטו הוא לאו דוקא דכל סחיטה אסורה. אמנם יש מקום לדון בזה דהא אף דאלו מלאכות אסורים הם מ"מ יש אופנים שהם מותרים דהא טחינה היא מלאכה האסורה ביו"ט ואפ"ה מבואר במתני' י"ד א' דדכין תבלין ביו"ט וגם מלח נידוך עם שינוי עיין סי' תק"ד, ועיין ר"ן ר"פ אין צדין דמבאר היתר זה וז"ל ואע"פ שהתירו שחיקת פלפלין ולא הלכו אחרי רובה של טחינה היינו טעמא לפי אין אותה שחיקה שהיא ליומה נעשית באותה ענין שהיא נעשית לימים רבים שזו במדוך וזו בריחים וכו'.

ולפי"ז יש לדון דרק סחיטת זיתים וענבים אסור דהדרך הוא לדרוך הרבה יחד ול"ה לצורך יו"ט משא"כ אם במקרה אדם סוחט פירות שאין דרכם כ"כ בסחיטה כתותים ורמונים ואינו דורכם בגת אלא ביד וכדו' בכה"ג לא דמיא לדריכת זו"ע ומותרת. ועיין בלשון הרא"ש רפ"ג [ומובא במשנ"ב ס"ק י"ד] אלא רבנן הוא דגזרו על קצירה ובצירה וטחינה לפי שאדם רגיל לבצור כרמו כאחד ולקצור שדהו כאחד ולטחון הרבה ולדרוך ענביו כאחד לכן אסרו כל אלו דדמי לעובדא דחול וכו', וכיון שיסוד האיסור משום שהדרך הוא לדרוך ענביו כאחד י"ל דרק בזיתים וענבים אסור ולא בסחיטת שאר פירות וצ"ע.

ב) ויש להוכיח דכל סחיטה אסורה וגם האיסור חמור, מדכתב המג"א בסי' תצ"ה סק"ג בשם הי"ש פ"א סי' ל"ט וז"ל וגם אסור לדוך שקדים

ימים רבים דאדם חולב כל צאנו יחד וכמש"כ הגר"ז סי' תצ"ה סוף ס"ט, ממילא כל חליבה אסורה. ה"נ סחיטת תותים ורמונים אף שסחיטת תפוזים ולימונים נעשה בבית ליומה, כיון דעיקר הפירות לאכילה [לימון מיועד לתבל אוכלים כמש"כ מ"ב ש"כ ס"ק כ"ב] ואין הדרך כ"כ לסוחטם ואיסורם אטו סחיטת זיתים וענבים לכן נידונים כסחיטת זו"ע האסורה.

ד) ויש לדון עוד טעם להחמיר בסחיטת תותים ורמונים ביו"ט אף אם נימא דהויין מלאכת יומה ולא נחשב מעשה מפרק, והוא לפי מה דקיי"ל בסי' תצ"ה להחמיר ביו"ט בנולד כר' יהודה, א"כ י"ל בפשיטות דכל סחיטה אסורה מדהוי המשקין נולד דמעיקרא הוי אוכל והשתא משקין וכיון שהמשקין אסורין הוי הסחיטה שלא לצורך יו"ט וצע"ק לפי"ז דהשו"ע בסי' תצ"ה ס"ב פוסק דסחיטה אסורה ושם בס"ד פוסק דכל מוקצה אסורה ביו"ט וא"כ לכאור' ל"ה חידוש לאסור הסחיטה ביו"ט דהוי שלא לצורך יו"ט.

איברא נחלקו הפוסקים אם בכל משקין שנסחטו יש נולד דעיין בהגהת אשר"י ריש ביצה דאומר להדיא לענין חלב שנחלב דהוי נולד וכ"כ המג"א בסי' תק"ה סק"ב אמנם דעת הגר"א שם בד"ה וא"י שאין במשקין משום נולד. וז"ל ודברי הגהת אשר"י צ"ע דחשיב נולד, תותים ורמונים יוכיחו שאסור לסוחטן ואם יצאו מעצמן מותרין במקום דל"ל שמא יסחוט כגון העומדין לאכילה, וכן זיתים וענבים שנתרסקו מע"ש, ואין הטעם דאסור לחלוב לקערה משום נולד אלא משום מפרק, וכן סחיטה שאסור ביו"ט ושבת וכו', וראי' ממ"ש בריש יו"ט משקין שזבו טעמא מאי וכו' ואם איתא למה לי דהא אסור משום נולד וכו' עיי"ש.

ודבריו צ"ע דמש"כ דתותים ורמונים יוכיחו דאם עומדין לאכילה המשקין שיוצאין מהן מותרין ה"ז פשוט לכאור' דכשעומדין לאכילה אין על המשקין תורת משקין ולכן ל"ה נולד אבל במכוין לסחוט ואחשבינהו יש עליהם תורת משקין והוי נולד. וגם מה שהקשה למה לי טעם דמשקין שזבו

לאסור המשקין תיפוק"ל משום נולד לכאור' י"ל בפשיטות דקאי לר"ש דל"ל מוקצה ונולד ואה"נ להלכה דמחמירים בנולד כר"י יהודה יש לאסור המשקין מטעם נולד.

ובאמת דפליגי בנידון זה גדולי הראשונים, עיין רשב"א חולין י"ד ב' ד"ה ושמענין וז"ל לפיכך הוצרך לפרש דבאוכלין לא שייך בי' נולד ואפי' נשתנו לכמה שנויין בין מאכילה לאכילה ואפי' מאכילה לשתי' דשמענין לי' לר' יהודה דאמר אוכלין דאיפרת שפיר דמי וכו' אכן אח"ז בד"ה לאו איתמר מביא בשם הרמב"ן לאסור המשקין משום נולד, וכ"כ בחידושיין בשבת קמ"ג ב' בד"ה וסבר ר' יהודה.

והנה להלכה דעת המשנ"ב סי' תק"ה סק"ג להחמיר שיש נולד בחלב שנחלב וה"ה לכאור' במשקין של פירות וא"כ פשוט לכאור' שאין שום היתר לסחוט שום פרי ביו"ט אף בלי איסור דישה. ובשו"ע נראה דגם יש איסור דישה וצע"ק למאי נ"מ כתב זה השו"ע כיון דלהלכה בין כך המשקין אסורין משום נולד [ולמקצת פוסקים גם משום משקין שזבו].

וצ"ל דיש נ"מ לאופנים שאין לאסור משום נולד וכגון שסוחט לתוך משקין ובטלים המשקין הנסחטים דמצד נולד הוי רק נידון של אין מבטלין איסור לכתחילה וקמ"ל שיש איסור בעצם המלאכה [שמעתין]. ועוי"ל נ"מ כגון שמשקין נבלעו בבגד ביו"ט דמצד נולד א"א לאסור המשקין הנסחטים כיון דהיו בפנ"ע בין השמשות ואילו משום דישה אסור מדרבנן.

ה) וכל זה בסחיטת תותים ורמונים וכדו' [ונוגע לתפוזים] אבל סחיטת לימונים יש מקום להתיר, דהא בשבת גופא נפסק בשו"ע בסי' ש"כ ס"ו דמותר לסחוט לימון והטעם כמש"כ הב"י שם דאין דרך כלל לסחטן לצורך משקה אלא לטבל בו אוכל לכן הוי כשאר פירות שמותר לסחטן אפי' לצורך משקין. ועיי"ש במ"ב דבמקום שהדרך לסחטן ע"מ ליתן לתוך מים עם סוכר יש להסתפק אם מותר, די"ל דכיון דלא שותים המי לימון בפנ"ע לא חשיבי משקין, וי"ל נמי דכיון

איסורי'. איברא לפימש"נ שיש לדון נמי בסחיטת משקין אסורין משום נולד, א"כ מצד איסור זה אדרבה יו"ט חמור יותר דמחמירים בנוולד ביו"ט ולא בשבת, וצ"ל דמ"מ יש דס"ל דל"ה נולד ויש צדדים להקל גם ביו"ט בנוולד ומצד איסור מלאכה קל יותר, לכן יש לדון להקל ולדינא נראה להחמיר.

אמנם יל"ע אם מותר לסחוט הלימון לתוך סוכר דנחלקו בזה המ"ב וחזו"א דדעת המ"ב שם סי' ש"כ ס"ק מ"ב להקל דהוי משקין הבא אל האוכל וכאוכל דמי, ודעת החזו"א סי' נ"ו סק"ז דכיון שסופו ליתן את הסוכר לתוך מים ה"ז אסור שדעתו בסחיטה לשתותו במשקה מחשיבה את המיץ למשקה קודם שיבלע בסוכר. וי"ל דבכה"ג ודאי יש להקל כיון די"א דביו"ט מותר לסחוט לימון וכנ"ל ובנוסף יש לומר דהוי משקין הבא אל האוכל וצ"ע.

לסיכום: יש להחמיר לא לסחוט לימון לתוך תה ביו"ט, ולתוך סוכר נחלקו המ"ב וחזו"א בשבת וצ"ע אם ביו"ט יש להקל לכו"ע.

שסוחטין הלימונים בפנ"ע חשיבי משקין מדרבנן ואסור. [ותלוי בב' הטעמים בב"י למה כתב להקל בכה"ג דלפי הטעם שלא סוחטין הלימון לבד, בימינו סחיטת לימונים אסורה, ורק לפי טעם הראשון יהי' מותר], ומסיק המ"ב להחמיר יעו"ש.

מעתה ביו"ט דכל איסור סחיטה אף בזיתים וענבים איסור סחיטתם רק מדרבנן יש מקום להקל בסחיטת לימון. אך אין להקל דהא גם בשבת הצד לאסור סחיטת לימון הוא משום דהוי לימון כתותים ורמונים וכל איסור סחיטתם מדרבנן א"כ אמאי ל"ה סחיטת לימון ספק דרבנן, ובע"כ דהוי ספק דרבנן בדבר שיש לו מתירין דספיקו להחמיר או דהעיקר הוא דכיון דסוחטין אותן לאלפים ה"ז נידון משקין מדרבנן, א"כ גם ביו"ט יש להחמיר לא לסחוט לימון. אמנם עיין מור וקציעה בסי' תצ"ה דמיקל בסחיטת לימון ביו"ט משום אוכל נפש כיון דבשבת לא ברור

דבר השמיטה

להחדרת והעמקת הלכות שביעית הלכה למעשה
בנשיאות רבינו הגדול מרן פוסק הדור הגר"נ קרליץ שליט"א
פקס: 03-6240070 ת.ד. 364 בני ברק

הננו להודיע לציבור שוחרי ההלכה
כי לקראת שנת השמיטה הבעל"ט מתקיימים
סדרות שיעורים

בהלכות שביעית

על סדר הרמב"ם, משרשי הסוגיות עד ההלכה למעשה
מפי הרבנים הגאונים שליט"א

שריאל רוזנברג שליט"א

הגאון הגדול רבי

ראב"ד בית דין צדק בני ברק

בימי שלישי בשעה 7:30 בערב ככולל חזון איש הישן (בעזרת נשים)
רח' סמטת האר"י 3, בני ברק

שבח צבי רוזנבלט שליט"א

הגאון הגדול רבי

גאב"ד קהלות חרדים בארה"ק וראש "בתי ההוראה בני ברק"

בימי חמישי בשעה 10:45 בערב בבית הכנסת אליהו הנביא
רח' הרב קאליש 6 [מול ביהכ"ס הגדול הישן] בני ברק

מנחם קרליץ שליט"א

הגאון רבי

מו"צ בבית ההוראה

מידי מוצש"ק בשעה 10:00 בערב בבית הכנסת צא"י, רמת אהרן
רח' רוזנהיים 20, בני ברק

שיעורים נוספים יתחילו בעז"ה לאחר חג השבועות ויפורסמו בלוחות המודעות

להנצחות ותרומות 050-4166097

סיון תשע"ד

דבר הלכה